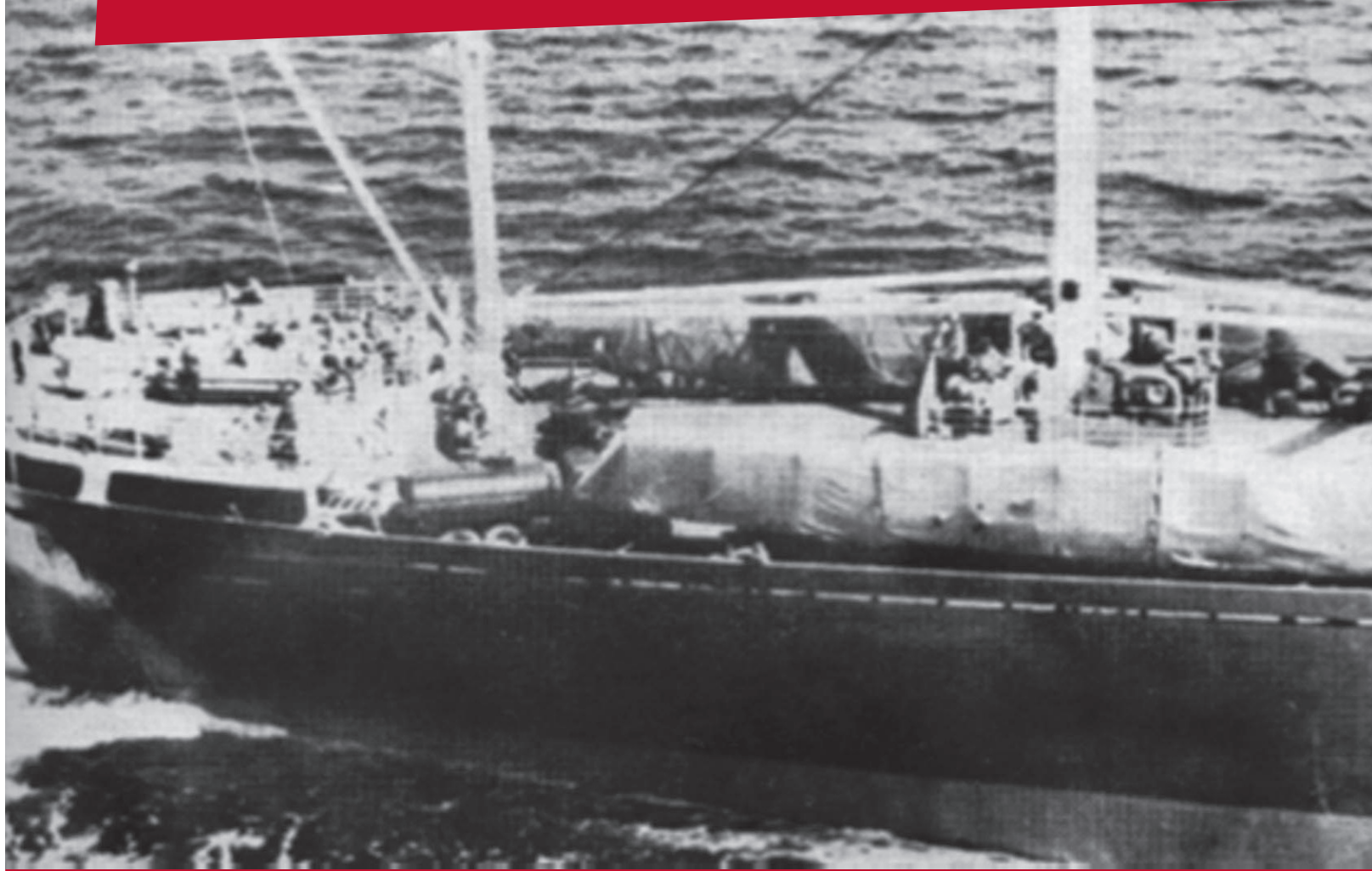

עידן ההרתעה השני - הערכה של מאזן האימה הגלובלי

התגרענות העולם השלישי, שנועדה להיאבק בשליטה הכלכלית של המערב, עלולה לדרדר קונפליקטים אזוריים ולהחריף את איום הטרור העולמי

אוניית המשא הסובייטית "דיבינוגורסק"
מחזירה טילים מקובה | האם אירוע דוגמת משבר
הטילים בקובה, שעלול היה להסתיים במלחמה
גרעינית כוללת בין המעצמות, יכול לחזור על עצמו?

ד"ר שרי גולדשטיין
פרבר

יועצת לשעבר של הפנטגון בתחום
הפסיכואסטרטגיה; מרצה
באוניברסיטת תל-אביב

מבוא

בספטמבר 2001 התפרסם בביטאון "מערכות" מאמרי "לוחמה פסיכולוגית בעידן ההתעוה השני", שבו צפיתי את חזרתו של מאזן האימה הביטורלי מימי המלחמה הקרה ואת כניסתם של גורמים חדשים לתוך מאזן האימה הזה - בעיקר מדינות מוסלמיות שיחתרו להשיג יכולות גרעיניות. בשש השנים שחלפו מאז התברר שאכן רוסיה מתרחקת מארה"ב, וכי הן נאבקות ביניהן על אדמת אירופה. ארה"ב מעוניינת להציב מערכת של טילים נגד טילים במזרח אירופה, ואילו רוסיה מתנגדת למהלך הזה ומגיבה על כך בעריכת ניסויים בדגמים חדשים של טילים ארוכי טווח.

גם במזרח התיכון מצויות כעת ארה"ב ורוסיה בקונפליקט, אך לא ישיר, כי אם באמצעות שליחיהן, ובהן איראן (השליחה של רוסיה), וישראל (השליחה של ארה"ב). במילים אחרות: המזרח התיכון חוזר למצב שבו היה בתקופת המלחמה הקרה: זירת עימות בין שתי המעצמות הגדולות.

אך ישנם כמובן הבדלים רבים בין התקופה הנוכחית לתקופת המלחמה הקרה - בין היתר בשל כניסת הגרעין המוסלמי למשוואה. המאמר הזה הוא מאמר המשך למאמרי משנת 2001 ובו אנסה להעריך את האיום על הביטחון העולמי בעידן ההתעוה השני.

"המקום השלישי"

עם קריסתה של חומת ברלין והרפורמות של הנשיא גורבצ'וב דומה היה שימי המלחמה הקרה מאחורינו, ושאלו צועדים לעידן של שלום גלובלי ושל זכויות האדם והדמוקרטיה. נראה היה שהאיום הגרעיני חלף מהעולם, וכי אירוע דוגמת משבר הטילים בקובה, שעלול היה להסתיים במלחמה גרעינית כוללת בין המעצמות, אינו יכול לחזור על עצמו. רוח של אופטימיות השתלטה על העולם כולו, עד כי ההיסטוריון פרנסיס פוקיאמה¹ כתב כי הגענו ל"קץ ההיסטוריה". במאמר הוא טוען כי הפצת הדמוקרטיה הייתה שאיפתו האולטימטיבית של המין האנושי, וכי מהרגע שבו אימץ הגוש הסובייטי את הדמוקרטיה, המין האנושי כבר אינו מסוגל להגיע לדרגת התפתחות גבוהה מזו.

עם זאת אירופה נשארת "הילד החולם" שלא מצליח להדביק את הפער בין נפילת חומת ברלין לבין המאה ה-21. עמדת הביניים שהיא נוטלת והתעצמות גורמים אנטישמיים בפרלמנט בגרמניה מותירים את הנשיא בוש בודד למדי במאבק הבין-גושי המתחדש. תמימותו של הנשיא בוש הובילה אותו להקים מסגרת מתחרה באו"ם כדי להיאבק בגרעין האיראני. מדובר ב"מסגרת השש" הכוללת את ארה"ב, את רוסיה, את צרפת, את בריטניה, את גרמניה, את יפן ואת סין. נחישותו של שר החוץ

הרוסי, סרגיי לברוב, לחוסם למען גרורתו איראן מביאה אותו להכפיף את "מסגרת השש" לרצונה של רוסיה ולמעשה להוציא את העוקץ מהמסגרת שנועדה להיות מכשיר יעיל יותר מהאו"ם בנושא הגרעין האיראני. כתוצאה מכך הופכת אירופה שוב לזירה שבה נאבקות ארה"ב ורוסיה על הצבת טילים ומערכות נגד טילים.

נשיא סין הו, המאזין על ידי האפשרות שטייוואן תקבל עצמאות ותחבור לדרום-קוראה ולפן נגדו - עם או בלי איחוד של שתי הקוראות - תחת כנפי ארה"ב הופך בשנים האחרונות לזרוע המווסתת את מרוץ החימוש באסיה. כל מדינות הלוויין של ארה"ב באסיה, ובהן פקיסטן, יפן, טיוואן ודרום-קוראה, מוצאות את עצמן עוקבות זו אחרי מאמצי החימוש של זו באופן שבקשות מקבילות לאותם סוגי נשק מונחות באותם תאריכים על שולחנות הפנטגון. הפנטגון אינו ממנהר להבטיח תמיכה בנשק ובוחן בשבע עיניים את בקשותיו של הנשיא הו להימנע מתמיכות מסוג זה.

המזרח התיכון חוזר למצב שבו היה בתקופת המלחמה הקרה: זירת עימות בין שתי המעצמות הגדולות

בדומה לאזורי קונפליקט בתקופת המלחמה הקרה, שבהם התעמתו המעצמות הגדולות זו בזו בעקיפין (למשל וייטנאם ואפגניסטן), מסתמנים כעת אזורי קונפליקט דומים בין רוסיה וארה"ב בשני אזורים שאני מכנה "המקום השלישי" כדי לציין שהם אינם מצויים בתחומי של אף אחד. שני האזורים האלה הם המזרח התיכון והאיים בים יפן. באופן לא מקרי התחממו ביולי 2006 שתי הגזרות האלה. במזרח התיכון פרצה מלחמת לבנון השנייה, ובאזור ים יפן ערך נשיא צפון-קוראה ניסוי בטילים גרעיניים לטווח ארוך.

השוק הנזיל מול השוק העתידי: הנשיא פוטין מול שר החוץ לברוב

בהבנת הקו הרוסי הרווח, הנוטה לפשר בין מדינות השואפות לפיתוח גרעיני, דוגמת איראן וצפון-קוראה ואולי אף ונצואלה, לבין המערב בולטים שני כוחות עיקריים. האחד הוא זה שמוביל הנשיא פוטין, אשר כנראה מעורב בעסקי נפט בין-לאומיים - דבר המסביר את התמקדותו בנושא הזה בקשריו הפוליטיים עם מנהיגים שונים מגורג בוש ועד הוגו שאבז - והאחר הוא זה שמוביל שר החוץ סרגיי לברוב החביב על המדינות השואפות להתגרען, דוגמת איראן, משום שהוא רואה ביכולת הגרעינית של רוסיה אמצעי להציב את רוסיה מחדש במקום

מיוחד במפה הבין-מעצמית.

בעוד שר החוץ לברוב תמך בפעילות של הוועדה לפיקוח על האנרגיה האטומית במקרה של איראן - ובשום מקרה הוא לא תמך בדחיית השלמתו של מעגל האנרגיה האטומי והעשרת האורניום באיראן - הרי פוטין הדגיש בפגישתו עם הוגו שאבז, מנהיג ונצואלה, כי יתנגד להפצת הנשק הגרעיני בעולם.

האסטרטגיה העולה מהכוונות הגלויות האלה של לברוב - כפי שניסח אותה בראיון לעיתונות בפרו ביולי 2006 - היא אנטי אמריקנית. החלק המעניין בגישתו של שר החוץ הרוסי נוגע לכך שהוא מרגיש שמועצת הביטחון היא כלי שרת בידי בעלות זכויות הווטו, וכי הוא מתכוון לנצל את הזכות הזאת כדי להעצים את ארצו במאבק הביטורלי. הקו שמחבר את לברוב ופוטין הוא ההסכמה בנוגע לנחיצותה של פעולת הוועדה לפיקוח על האנרגיה האטומית (IAEA), אך כשזו נתקלת בבעיות מבחינת הפיקוח על לקוחותיה, נחשבים נשיא רוסיה ושר החוץ שלו ליריבים. האחד שואף לנטרול הוועדה כדי להדגיש את נחיצות הנפט, והאחר שואף להצלחת פעילותה כדי להעצים את ביזור הגרעין הרוסי.

מדינות העולם השלישי, דוגמת ונצואלה ואיראן, שולחות מנהיגים חלקי לשון לרוסיה כדי להסוות את עבודתן הישירה עם לברוב ובניסיון להשיג את ההכשר הנשיאותי לפעילות יחסי החוץ הענפה שמקיים לברוב מתחת לאף של הנשיא בארצו. למשל, בפגישתו של נשיא ונצואלה עם הנשיא פוטין הוא ניסה לרמוז שהוא מבין את העם הרוסי ואת רוחו ושילב הרבה אנקדוטות מחיי העם הרוסי כדי לרמוז על אהדתו לעמדתו הריכוזית והנחרצת של הנשיא פוטין בנושאי פנים. אולם פוטין הבחין בניואנסים הדקים של הפיתוי, נשאר ממוקד בנושאי הנפט ולא הגיב על דברי צ'אבז בעניין העם הרוסי ונושאי הפנים.

תאונות ותקלות בזרימת הנפט מאלסקה ומאירופה בקווים שנמצאים תחת חסות אמריקנית מיוחסות כיום לגורמים שפעלו בהשראת הנשיא פוטין כדי להרתיע את ארה"ב ממאמציה הבין-לאומיים לבלום את תוכנית הגרעין של איראן. בעניין הזה פועל פוטין בתיאום עם שר החוץ שלו, מה שמחזק את התחושה שהתחרות ביניהם מתנהלת בתוך מסגרת מוסכמת של הלאומיות הרוסית.

ראש החץ של לברוב לקידום הביזור הגלובלי של האנרגיה הגרעינית

נשאלת השאלה מהי המטרה של רוסיה ולהיכן שואפים מנהיגיה. תשובה חלקית לכך - ואפשר שגם הנוגעים בדבר טרם הסבירו את האסטרטגיה שלהם לעצמם עד תומה על כל משמעויותיה המסוכנות לשלוות הגלובוס - ניתן למצוא אם רואים בסרגיי לברוב ראש חץ השואף להעצמת השפעתה של

היטמעותו של שוק הנפט בשוק הגרעין

הקריצה למזרח הרחוק להרחבת הקו האנטי אמריקני

רוסיה ואיראן מחזרות אחרי סין כדי שתכיר בזכותה של איראן לקדם את פרויקט הגרעין שלה. בינתיים נוקטת סין עמדה של ניטרליות המושתתת את מאזן האימה הבין-מעצמתי במועצת הביטחון - שכבר ניכרים בה שני חלקים: הניטרליים והמתנגדים בסוגיית הגרעין של איראן. מנהיגי רוסיה מבינים שכדי להטות את הכף לטובת העמדה של בני חסותם האיראנים הם יזדקקו לקול של סין במועצת הביטחון. מאותה הסיבה חוכך הנשיא בוש בדעתו אם לא ראוי להתכופף בפניו של נשיא סין רב הקסם הו.

מדינות העולם השלישי, דוגמת ונצואלה ואיראן, שולחות מנהיגים חלקי לשון לרוסיה כדי להסוות את עבודתן הישירה עם לברוב ובניסיון להשיג את ההכשר הנשיאותית לפעילות יחסי החוץ הענפה שמקיים לברוב מתחת לאף של הנשיא בארצו

רוסיה בכפר הגלובלי - מטרה שהוא רוצה להגשים באמצעות ביזור של אנרגיה אטומית במדינות כגון ונצואלה ואיראן. לפי פרשנות של כמה מהצהרותיו אפשר לזהות שישנן גם כמה מדינות באפריקה שלדעתו יש להפיץ להן אנרגיה גרעינית. הצעתו לשתף את מדינות העולם השלישי המגורענות במפגשי הגיי-8 עם הגיען לפיתוח כלכלי משמעותי - יחסית למצבן הקודם באזור - במעמד של אורחות שלא מן המניין ומוכנותה של רוסיה במהלך עשר השנים האחרונות למכור ידע בנושא הגרעין וכן מוצרים גרעיניים למעגלי הפיתוח השונים בארצות מתפתחות - תומכות בגישה הזאת.

קיסניג'ר והפסיכואסטרטגיה

מהי פסיכואסטרטגיה?

הפסיכואסטרטגיה היא ענף בתחום הפסיכולוגיה העוסק בנייתו פרופילים של מנהיגים ושל מנהיגויות. מטרתה האולטימטיבית של הפסיכואסטרטגיה היא לגזור מתוך ניתוח הפרופילים אסטרטגיות מתאימות בנוגע לגורמים המנותחים. את האסטרטגיה קובע הגורם המנתח (אובייקט המקור) בנוגע לגורם המנותח (היריב). להבדיל מההפרדה בין מחלקות המחקר למחלקות האסטרטגיות המבצעיות, המקובלת ביחידות צבא וביטחון קונוציונליות, אין הפרדה בין היחידה המנתחת לבין היחידה הגוזרת מסקנות וממליצה על אסטרטגיה.

הניתוח נעשה באמצעות הטכניקות הבאות:

- ניתוח תוכן של הצהרותיו הגלויות של המנהיג.
- ניתוח התנהגותי מיקרואנליטי וגלובלי של המנהיג בזמן אינטראקציות עם גורמים שונים (באמצעות סרטי וידאו).
- ניתוח פרופיל הפעילות של המנהיג בתקופה נתונה על-פי דיווחים כגון: ביקורים בחו"ל, מפגשים דיפלומטיים ותגובות אקטיביות לאתגרים במדיניות החוץ והפנים.
- ניתוח מבני של המנהיגות, הכולל הבנת תפקידן הפורמלי של כל היחידות באדמיניסטרציה.
- ניתוח פונקציונלי של היחסים בין היחידות המבניות בממשל וניתוח טיב יחסיו של המנהיג עם מעגלי ממשל קרובים ורחוקים מסביבו: משפחה וגורמים שבהם הוא רואה תומכים ויריבים ביחסי הפנים והחוץ.

ניתוח התוכן

ניתוח התוכן מביא בחשבון את המבנה התחבירי של המשפטים, את החזרות ואת ההדגשות של משפטים ושל מילים, את החרירה משפת הדובר לשפה אחרת (למשל מפרסית לערבית ולהפך), את מבנה הדרשה או ההצהרה - הפתיחה, גוף ההצהרה והמסקנות או ההשלכות בסיומה. אם מדובר בדרשה, נעשית השוואה בין מבנה הדרשה למקומו של הדרשן בהיררכיה של גורמי הדת.

ניתוח ההתנהגות

ניתוח ההתנהגות נשען על חומר גלם מצולם או על דיווחים מדויקים בנוגע להתבטאויות ולשפת הגוף מתוך אינטראקציות דיפלומטיות. ניתוח מיקרואנליטי מביא בחשבון, בין השאר, פרמטרים של שפת גוף כגון קשר עין, חיך, הבעות תרעומת ואי-שביעות רצון, תנוחות הגוף ותנועות הידיים, רכינה כלפי הצד השני או שילוב ידיים וכד' וכן מידת ההתאמה בדילוג בין שני הדוברים,

הבנייה של השיחה על-ידי אחד הצדדים לעומת שיחה כאוטית, סימטריה בין המצויים באינטראקציה, השוואה בין שפת הגוף לשפה המילולית, הדדיות בשיחה ויכולתם של שני הצדדים להגיע למסקנה מקדמת בסוף השיחה.

ניתוח גלובלי נותן ציון מספרי לני"ל בנוגע לסך כל האינטראקציה, וניתוח מיקרואנליטי מקובל נותן ציונים כל 1 מילישנייה, שנייה, דקה או שתי דקות. שני הניתוחים הופכים את החומר המילולי והוויזואלי לחומר אמפירי.

פרופיל ההתנהגות

את פרופיל ההתנהגות קובעים באמצעות ניתוח של תדירות הביקורים מחוץ לארץ המוצא או מחוץ למשרד בתוך ארץ המוצא ובאמצעות ניתוח של תדירות המפגשים בעקבות הסלמה. ניתן להיעזר בהשוואה סטטיסטית של כמות המפגשים והאירועים בין תקופות ממשל שונות.

ניתוח מבני

מדובר בניתוח של כל היחידות באדמיניסטרציה של הממשל ושל היחסים בינן לבין עצמן, כולל יחסי הסמכות והזכות הקונסטיטוציוניים להכרעה סופית ביחסי

קונפליקט בין יחידות, נקודות התורפה של מערכת הממשל וניבוי היציבות של המשטר לאור הניתוח המבני.

ניתוח פונקציונלי

ניתוח פונקציונלי כולל ניתוח של היחסים בין גורמי הסמכות ביחידות הממשל השונות וניתוח של היחסים עם הגורמים המתווכים את היחסים האלה. לביצוע הניתוח הזה יש לזהות את מוקדי הכוח והתורפה בכל מערכת יחסים ולערוך ניתוח איכותי של מעגלי התמיכה הפועלים סביב דמויות המפתח של הסמכות ושל קבלת החלטות בממשל על סקלה של מקדמים המנבאים את יציבות המשטר.

הרתעה

את תחום הפסיכואסטרטגיה ייסד הנרי קיסניג'ר בשנות ה-60 מתוך הצורך להרתיע את בריה"מ. קיסניג'ר הגיע למסקנה שכדי להרתיע את בריה"מ אין די במאזן האימה הגרעיני, אלא יש להשיג זאת גם באמצעות הבנה פסיכולוגית של היריב הסובייטי ובאמצעות גזירת אסטרטגיה של לוחמה פסיכולוגית מתוך הבנת חולשותיו וסף תגובתיו של היריב הסובייטי.

גם כיום, בתקופתו של הנשיא בוש, מפגין הממשל האמריקני עניין רב בניתוח ההתנהגות של יריביו. הן תקופתו של קיסניג'ר והן התקופה הנוכחית מתאפיינות בגיוס מומחים מרחבי העולם לצורכי המחקר בפנטגון ובניסיון להשתמש בדוברי שפת היריב ובמומחים שביקשו מקלט מדיני בארה"ב.

העקרונות הלוגיים של גישת קיסניג'ר

- הרתעה יעילה צריכה לשאוף למנוע מהיריב לצאת ללחימה פעילה.
- הרתעה יעילה מבוססת על הבנת תפיסותיו של היריב, צרכיו, עמדותיו, דפוסי הפעולה שלו, נקודות החוזק שלו וחולשותיו הפסיכולוגיות.
- הרתעה יעילה אמורה לעקוף את נקודות החוזק הפסיכולוגיות של היריב ולהפעיל מניפולציה על חולשותיו.

המסקנות הנגזרות מגישת קיסניג'ר

כאשר רוצים להרתיע מישו, אוספים עליו מידע כדי להכיר אותו, מנתחים את המידע בשיטות מחקר של מדעי ההתנהגות ומנסים - במסגרת הפסיכואסטרטגיה - לגזור פעולות שנועדו להשפיע על הכרתו המודעת ועל נפשו של היריב, על תפיסות העולם שלו, על אופן חשיבתו ועל רגשותיו.

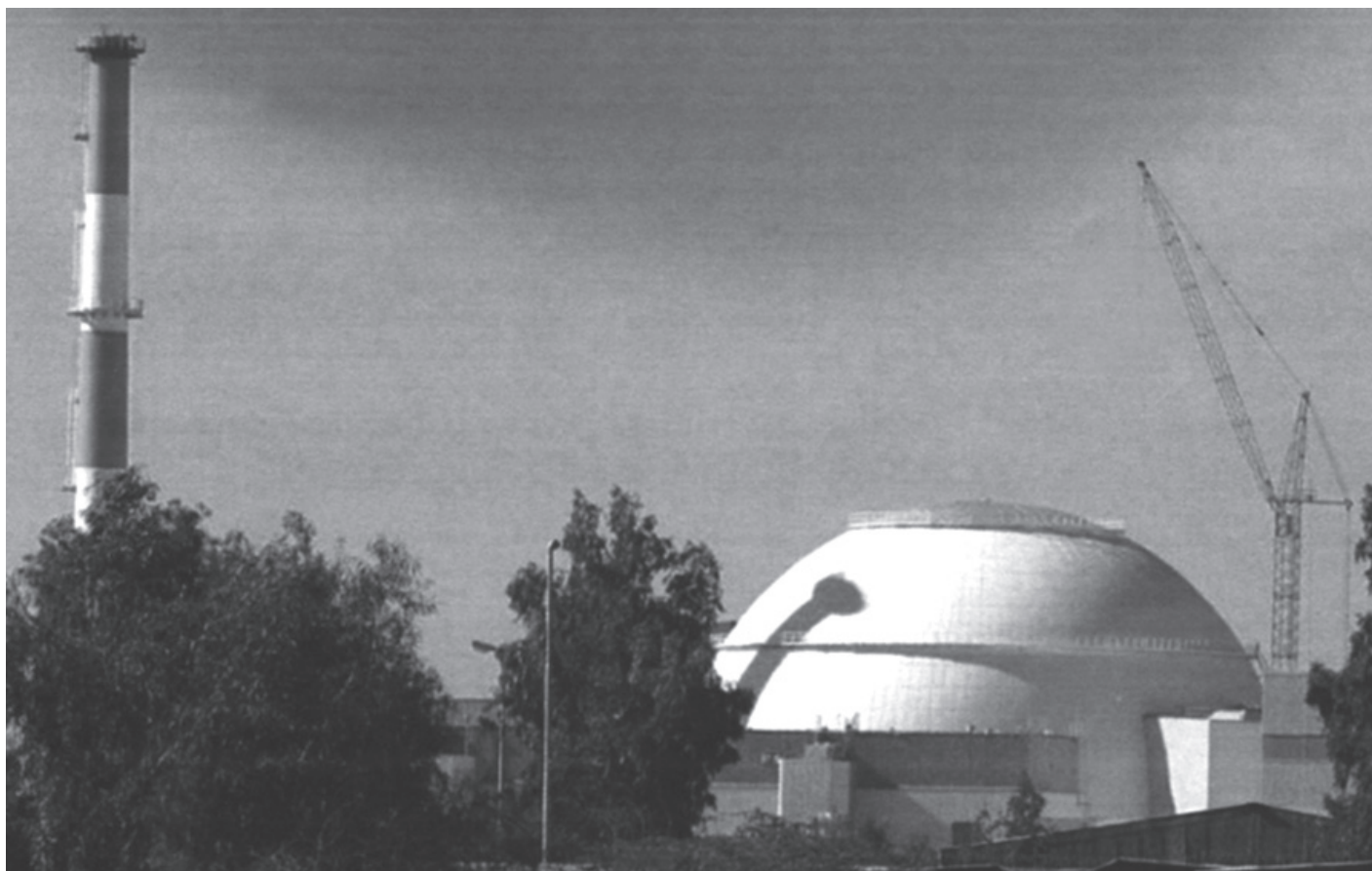
- מניפולציה של האחר באמצעות השפעה פסיכולוגית כוללת השפעה על כל הני"ל עד למצב

הנרי קיסניג'ר | את תחום הפסיכואסטרטגיה ייסד הנרי קיסניג'ר בשנות ה-60 מתוך הצורך להרתיע את בריה"מ

שבו האחר מציית לעמדותיו.

- כאשר מפעילים מניפולציה על האחר, מנסים להתערב בזרימה התפיסתית חשיבתית-רגשית עד לסף שבו האחר משנה את התנהגותו.
- או אז מציעים את העסקה האמורה להשלים את מעגל ההשפעה ומצפה מהאחר להיות קשוב ולציית.
- לארה"ב יש ניסיון רב בעימותים שבהם שני הצדדים מונעים על-ידי אינטרסים כלכליים וגיאופוליטיים, אבל יש להם פחות ניסיון בקונפליקטים שבהם צד אחד מבסס את החלטותיו על רעיונות רציונליים, ואילו הצד האחר מבסס על תפיסות דתיות ורוחניות ועל נאמנויות שבטיות. עימות כזה, לפי תפיסת הפסיכואסטרטגיה, הוא אסימטרי.
- הרתעה פסיכולוגית היא חשובה בעימותים תרבותיים אסימטריים כמו אלה המתפתחים בין ארה"ב ובעלי בריתה לבין העולם המוסלמי אף יותר מאשר בעימותים סימטריים. לפיכך הרתעה פסיכולוגית היא גורם חשוב בעימות בין האיסלאם למערב.

הכור הגרעיני של איראן בבושהר | רוסיה ואיראן מחזרות אחרי סין כדי שתכיר בזכותה של איראן לקדם את פרויקט הגרעין שלה

הנפט מול הגרעין

החברות הזרות באזור סחלין מוצאות את עצמן בבעיות כלכליות עקב השקעות יתר על סמך הבטחות ופיתויים של הממשל הרוסי - השקעות שבעקבותיהן הן לא קיבלו את האישורים בפועל שלהם קיוו כדי לבצע קידוחים. את אלה רוצה הממשל הרוסי להותיר בידי משקיע גדול - כמובן רוסי. ארה"ב - דרך אגב - סבורה שהשטח הוא בכלל שלוחה של אלסקה, ואילו רוסיה רואה בו חלק מסיביר. על הרקע הזה ועם התגברות היחס השלילי של רוסיה כלפי המשקיעים הזרים עלול האזור להפוך לנקודת חיכוך נוספת.

כמו כן חתמה רוסיה על שני הסכמים נפרדים ארוכי טווח עם קזחסטן ועם טורקמניסטן לשיתוף פעולה בתחום הגז הטבעי. ההסכמים עשויים להביא לעלייה בתפוקת הגז של מרכז אסיה ולסייע למוסקבה לשלוט בייצוא הגז ממדינות בריה"מ לשעבר. שני ההסכמים משקפים את שיתוף הפעולה הגובר בין רוסיה לבין הרפובליקות לשעבר של בריה"מ, שהחל עם מינוי פוטין לנשיא. הם גם מבטיחים מעמד של מונופול גז לחברה הרוסית

אירוע דוגמת משבר הטילים בקובה, שעלול היה להסתיים במלחמה גרעינית כוללת בין המעצמות, אינו יכול לחזור על עצמו

גאזפרום, אם יוחלט על ליברליזציה בתעשיית הגז. ההשקפה הלאומית הזאת שהביא הנשיא פוטין לתחום הגז פגשה בשנת 2005 את רצונו של שר החוץ שלו להפסיק את ביזוריות ההשקעות בנפט הרוסי ולנקוט עמדה שלפיה יהיו מוקדי נפט אחרים באסיה ובסיביר בתגובה להגבלות של ארה"ב על יצוא הנפט ממדינות תומכות טרור. גם הצינורות העוברים בתוך שש הרפובליקות המוסלמיות שמצפון לאיראן ומגיעים ממזרח לסין וממערב לטורקיה הפכו לעוד זירה של המאבק הביטורלי ולעוד פן של עידן ההרתעה השני.

נראה כי האסטרטגיה הרוסית המשותפת לנשיא פוטין ולשר החוץ שלו, סרגיי לברוב, גורסת מרכזו של ההשקעות והגדלת השליטה במוקדי נפט, בעוד

ביזור הטכנולוגיה הגרעינית נשאר עמדתו של שר החוץ בניגוד לעמדתו של נשיא רוסיה. עם זאת נראה כי גם בנושא הגרעיני ישנה הסכמה שבשתיקה לאחר שנאשו ברוסיה מהצלחות אמריקניות באפגניסטן למינוף המאבק הגלובלי בטרור ונקטו שיטה של בקשת עזרה מהאיראנים לצמצום האיום הצ'צ'ני באמצעות מועצת ה"שורה" של אל-קאעידה השוכנת בחופי הים הכספי במחנות של משמרות המהפכה. בסופו של דבר, למרות הקשר הגורדי הניכר בין הנשיאים בוש ופוטין, נראה כי הקשר הגורדי בין פוטין ללברוב מפגין סימני החלמה. שאלות רבות בנוגע ליציבות הגלובלית אמורות להישאל עם פרישתם של השניים בתנאים של שמרנות גואה בשני צידי מאזן האימה.

הלוחם הסיני שומר על בדידותו לבקרת הפלישה של הגרעין הרוסי לאסיה

נשיא סין הו מתאמץ להקים חזית אנטי רוסית ובהסכמים של ארה"ב באסיה - כמו לדוגמה ההסכם בעניין שיתוף הפעולה הגרעיני בין ארה"ב להודו - הוא רואה סימנים ואיתותים בנוגע לצפיית

טווחי הטילים הגרעיניים של צפון־קוריאה | צפון־קוריאה, חלק מ"המקום השלישי", ערכה ניסוי בטילים גרעיניים ארוכי טווח

שהוא יכול לפתח ביחסים עם מדינות מגורענות כפקיסטן וביחסים עם מדינות נוספות השואפות להיעזר ביכולתה הגרעינית של סין כדי שישמש בסיס לפיתוח עתידי. הזרוע האנטי רוסית שבונה הנשיא הו כוללת את דרום־קוריאה, את יפן, את אוסטרליה, את פקיסטן ואת הודו.

אחת המטרות של נשיא סין במדיניותו במרכז אסיה ובצפונה היא להגביר את השפעתה של סין יותר משהוא מתכוון להרוויח בעסקים. הוא מתכוון להיות כוח ביניים, ולכן הוא מרבה לבקר בכל ארצות המזרח הרחוק כמו גם בפקיסטן שם ביקר פעמים רבות. הוא רוצה שלסין יהיה מעמד של משקולת מכריעה בנושא הגרעין האיראני. הדבר ברור גם לארה"ב מאז שרוסיה, שותפתה העיקרית של סין במשקולת הביניים עד כה, נוטה יותר לצידה של איראן מאשר לצד הדרישה האירופית־אמריקנית להקפיא את העשרת האורניום באיראן.

בהיסטוריה של החשיבה הסינית חשיבותה של הכוונה עולה על חשיבותו של המעשה, והצלחתו של מעשה בפועל תלויה בהתכוונות הנכונה של המיועד להשיג את ההישג. עקבותיה של החשיבה הסינית העתיקה ניכרות גם בהתנהגותו של הנשיא הו המרבה להיפגש עם מנהיגים בעולם, אך לא מרבה לחתום על הסכמים. נראה כי גיבוש ההכרה בהיותה של סין מעצמה חשוב לו יותר מהאכלת מיליוני הפיות בסין. אין בכך העדר אמפתיה לעמו אלא הסתכלות מחושבת על הגלובוס שבעיניו הוא מקום מסוכן לחתימת הסכמים. הוא חושש להיות מנוצל כמדינות אחרות, דוגמת פקיסטן הנקרעת בין נאמנויות לנשיא בוש לנאמנויות מקומיות.

מבחינה מסוימת אפשר לראות בכהונתו של הנשיא הו תקופה פוסט רוסית. בעזרת הרוסים הגיעו הסינים ללא מעט יכולות טכנולוגיות מודרניות כגון טכנולוגיות לייזר וטכנולוגיות ביולוגיות. עכשיו, כשסין מחוזרת על־ידי מדינות העולם השלישי כמו גם על־ידי רוסיה ובעיקר על־ידי הנשיא פוטין לצורך עסקים, שומר נשיא סין על עמדת המתווך הדיפלומטי כדי להשיג את המחיר הזול ביותר בעבור האוכל שיבקש בעתיד לרכוש לנתיניו. הוא מתנהג בדיוק כמו בצירים הסיניים העתיקים: הדרקון המתעורר.

למרות מאמציו של הו לחקות את ארה"ב בצעדיה בנושא הגרעין באסיה הן כשמדובר במכירת מוצרים גרעיניים והן כשמדובר בהקפאת כספים צפון־קוריאניים בבנקים בסין כדי למנוע ניסויים בליסטיים, נראה כי ארה"ב נשארה הכוח המכריע ומשקל־הנגד האמיתי לאוימים של גורמים במזרח הרחוק. השיקולים במכירת מטוסי אף־16 לטייוואן כבר אינם נשקלים בפנטגון לאור נחיצותה של טייוואן בגוש המערבי אלא בהתחשב בנחיצותה של סין שהיא גורם המצוי בסימביוזה עם צפון־קוריאה לשמירת

האסטרטגיה הרוסית המשותפת לפוטין ולשר החוץ שלו, לברוב, גורסת מרכז ההשקעות והגדלת השליטה במוקדי נפט, בעוד ביזור הטכנולוגיה הגרעינית נשאר עמדתו של שר החוץ בניאוד לעמדתו של נשיא רוסיה

המאזן הבליסטי על הגלובוס ומתוך הכרה ברגישותו של הנשיא הו לסוגיית עצמאותה של טייוואן.

עקרון השליטה הדיפלומטית תחת אש

במשבר הטילים ביולי 2006 - בעקבות ירי הטילים הבליסטיים לכיוון ארה"ב - נוצר מצב שבו ידע נשיא סין הו שעלולה לפרוץ מלחמה אזורית ואולי

כוללת מול ארה"ב. אך הו הפגין עצבים חזקים - המאפיינים את תרבות הלחימה הסינית השקטה אך הקטלנית - והיה מוכן להפעיל את כל כוחו מול נציגים מדרום־קוריאה ומיפן כדי שמה שנראה כמו מתקפה של צפון־קוריאה על חופי ארה"ב יוגדר "ניסוי רגיל" בלבד. עם ירי הטילים הראשונים נוצר מצב של מבוכה בכל בירות העולם, שכן אף מנהיג שפוי לא האמין שפיונגיאנג אכן תשגר את הטילים, שמסוגלים לשאת ראשי נפץ גרעיניים. מתברר מדו"חות מודיעין שהנשיא הו אכן "עצם עין" נוכח ירי הטילים הבליסטיים לים יפן. הצפון־קוריאנים, הקורסים תחת המתקפה הכלכלית של ארה"ב, הסיטו את הטיל - כנראה ברגע האחרון - לעבר חופי האוקיינוס השקט בארה"ב. פיונגיאנג נמצאת על אותו קו רוחב גיאוגרפי כמו סקרמנטו בקליפורניה, כך שאין הדבר כרוך במאמץ רב, והדבר ניתן לביצוע באטמוספירה. אולם תגובת

האמריקנים לא איחרה לבוא, שכן האמריקנים שבו והסיטו את הטיל אל האוקיינוס. מבוכה רבה שררה בבירות העולם עם ירי הטיל הראשון לים, אך נשיא סין נכנס לפעולה דיפלומטית מהירה מול וושינגטון, יפן ודרום-קוריאה מצד אחד ומול קים גיונג איל מצד שני. אותו עיקרון של שליטה דיפלומטית ומאבק אישי להסכם הפסקת אש במצב לוחמה בוצע בהצלחה באותו זמן על-ידי ישראל וארה"ב בגזרת לבנון.

נשיא תחת השפעה

אפשר שכבר במאי ידעו על כוונת ידידו ורעו לנשק קים גיונג איל לבצע את הניסוי, שכן כבר ביוני החלה התרוצצות דיפלומטית נרחבת בניסיונות למנוע את הניסוי - ניסיונות שעלו יפה אך לזמן קצר בלבד. בהכירו את נשיא צפון-קוריאה ידע נשיא סין שהוא נחוש. נשיא צפון-קוריאה, שיש פרשנים המשווים את ביקורת המציאות שלו לזו של נשיא איראן, הקורא להשמדת ישראל, הרחיק לכת בשיחותיו הגלויות עם נשיא סין באומרו: "אספקה היא לא נשק, אם לא משתמשים בה כבכלי נשק". נשיא צפון-קוריאה כיוון את דבריו לעובדה שסין - בחושבה על האינטרסים שלה, שלפיהן אסור שהקוריאניות יתאחדו תחת קורת הגג של ארה"ב ויחברו ליפן - הפכה למאגר האספקה של צפון-קוריאה. סין היא האחראית לכל אספקת הדלק לצפון-קוריאה ויש הגורסים שהיא גם הספקית המרכזית שלה של נשק ושל מזון, ובכלל זה חיטה.

עם זאת נשיא צפון-קוריאה אינו מהסס להתגרות ב"אחיו הבכור" השומר על האיפוק המתבקש בתרבות הדיאלוג הסינית, אך נראה כי הוא משפיע על שיקוליו הצבאיים של ידידו. במאי 2006 נראה היה כי סין מתכוננת למלחמה. ביולי 2006 הייתה יפן לפחות במשך שעתיים במצב לוחמה. המצבים האלה טעונים ונושאים בתוכם חומר נפץ רב יותר מאשר במשבר הטילים בקובה בתקופת כהונתו של הנשיא קנדי.

הלוחם השקט

למרות הצלחותיו הגדולות באו"ם לא ניסה נשיא סין לגרוף רווחים ברמה הלאומית והביין-לאומית. הוא שמר על פרופיל נמוך. בעוד הוא קורץ לווינגטון וחובר לקרמלין בעניין הגרעין האיראני, הוא נשאר הפרש הבווד ששוקל בזהירות רבה את צעדיו ושומר בליבו בלבד את חוות דעתו האמיתית בנוגע לסיכויי הלחימה באזור כמו גם הסיכויים למלחמה כוללת. פרשנים רבים ניסו לקרוא אותו בשעה שהוא עזר לווינגטון בפרשת ירי הטילים וקרץ לה, אולם לבד מהתנגדותו לאיחוד הקוריאניות לא העלו דבר. ביחסיו עם נשיא צפון-קוריאה ניכרת עליונותו של נשיא סין. ככלל, הנשיא הוא מרוויח מהתקפי הזעם

של רעו לנשק קים גיונג איל. האצבע המאשימה של העולם מופנית אל רעו ולא אליו, והוא במדיניות הפרד ומשול עתיקה מפריד בין הניצים ויוצא חביבו של הנשיא בוש כמו גם חביבו של הנשיא פוטין. זה מחבב אותו בגלל צפון-קוריאה, וזה מחבב אותו בגלל איראן.

הנשיא הוא מצטייר כנשיא היודע ללחום מאחורי הקלעים ולהניע כוחות גדולים ממנו. החוכמה העתיקה הזאת לנקוט פעולה מדויקת כדי להתגבר על כוחות פיזיקליים גדולים מכוח האדם היא חלק מכל תורות הלחימה הסיניות. האדרתו את מוסדות הקהילה הביין-לאומית בעודו מפעיל אותה, מקרב ודוחה לסירוגין ושומר את האמת לעצמו גם אחרי הפעולה עצמה דומה לסודיות ששמרו תמיד חכמי הזן לעצמם ולתלמידיהם. עד לרגע הזה לא ברור לקהילה הביין-לאומית אם הנשיא הוא ידיד או אויב, אבל כולם רוצים לעבוד איתו. "הדרך המתעוררת" הוא מקסים, חזק, חביב, אבל כולם יודעים שהוא גם יכול לנשוק.

בעזרת הרוסים הגיעו הסינים ללא מעט יכולות טכנולוגיות מודרניות כגון טכנולוגיות לייזר וטכנולוגיות ביולוגיות

הדילמה העסקית בצפון-קוריאה בצומת התשוקה הכוח והרעב

הנהגתו של קים גיונג איל בצפון-קוריאה החלה עוד לפני מות אביו. רבים ניבאו את קריסתה של היישות הקומוניסטית בצפון-קוריאה עם עלייתו של המנהיג קים גיונג איל, שעשה לו שם של גבר רב תשוקה ואוהב נשים מושבע. קים גיונג איל גדל בתוך אמנויות הבימה ובאחת מתקופות המשבר שלו אף כתב שש אופרות במשך תקופה של לא יותר משנתיים. אולם רגישותו למין הנשי, לרגשות של תשוקה ושל אהבה למוזיקה ולתיאטרון היא רק פן אחד של המנהיג שלמד מאביו גם את האהבה לכוח בלתי מוגבל. במובן הזה הוא מזכיר את המנהיג הרומאי קליגולה שלא חשש לא מתשוקותיו ולא משימוש חסר מעצורים בכוח. קים גיונג איל - על אף שהיה מיועד לרשת את אביו, התקדם דרך ניצחונו בפרלמנט בהיותו מנהיג תנועת הפועלים שלוש שנים אחרי מות אביו והפך למנהיג כל יכול רק אחרי שרכש את לב העם.

פרשנים כותבים שקים גיונג איל הוא בוחמיין מוזר הדואג להגביה את נעליו, נהנה ממשקאות חריפים מיובאים מטבח את שערו וסובל מקפריזות שונות. העובדות מעידות על היותו מוגבל מבחינה נפשית

שכן דו"חות מודיעין מאשרים שהוא סובל מפחד גבהים וממקומות סגורים. מצבו הנפשי גרם לו להימנע מיציאות רבות מתחומי צפון-קוריאה. אל מארחו הסיני, הנשיא הו, הוא מגיע באמצעות רכבות ולא באמצעות מטוסים.

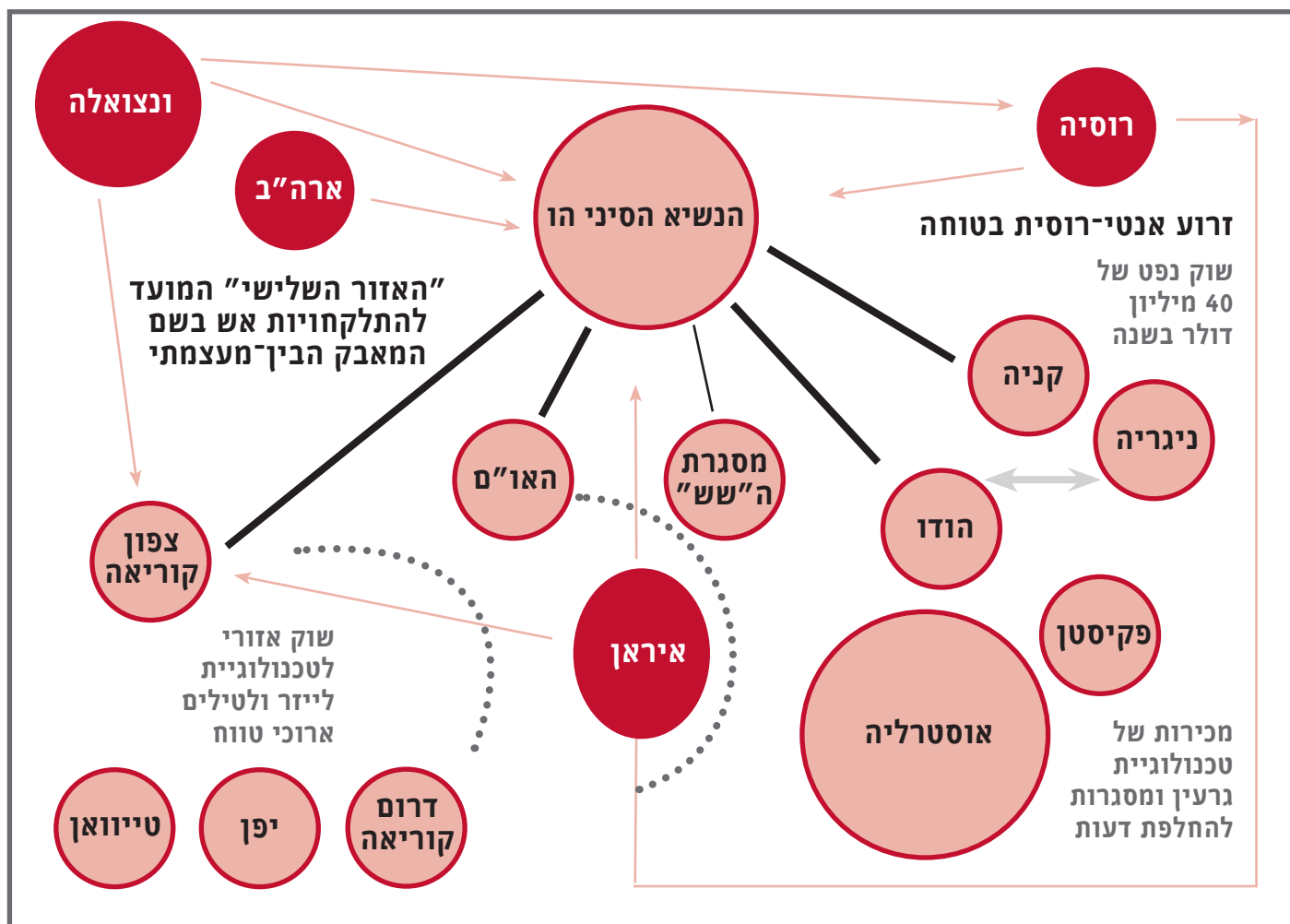
השוק השחור

צפון-קוריאה מתנהלת על-ידי השליט הכל יכול קים גיונג איל לא על רקע פואמות ספרותיות שעולות על הבמה - כפי שאולי ניתן היה לחשוב. אלה הן רק כיסוי דומה לזה שהיה לאליטה של המאפייה האיטלקית בארה"ב בשנות ה-30. ההגדרה של דון קורליאונה מתאימה כנראה לכל המשטרים בעולם השלישי השותפים לשוק השחור שבו מעבירים נשק בערוצי הסחר בסמים באמצעות אותם הנציגים ואותם קציני הביצוע לשתי המטרות ועם שותפות סוד ומידור ברמות משתנות. הרשת כוללת את ההעברות מצפון-קוריאה למצרים, לאיראן, לפקיסטן, לסוריה ולאיחוד האמירויות.

ידיעות עדכניות שפירסם הממשל האמריקני מאשרות כי טילים הועברו באמצעות הרשת הזאת לאנגולה, לבורמה, לאתיופיה, לאינדונזיה, לרואנדה, לסודאן, לאוגנדה, לווייטנאם, לזאיר ולזימבבואה. השוק כולל מסחר בנשק קונוונציונלי ובלתי קונוונציונלי. בין השאר מדובר במסחר בטכנולוגיות לייזר, בטכנולוגיות גרעין ובטילים קצרי טווח וארוכי טווח. כמו כן מועברים ברשת השוק השחור חיידקי אנטרסס ואמצעים למלחמה ביולוגית וכימית. השוק מעביר מיליוני דולרים בשנה לקופתה המתרוקנת של צפון-קוריאה. רוב הידע הטכנולוגי שבידי צפון-קוריאה הושאל או נגנב. ההראלד טריביון פירסם ב-24 באוקטובר 2006 כי יש מעט קבוצות מדענים בצפון-קוריאה וכי אין בה מפעלי פיתוח גדולים.

המשא ומתן על הרעב

מידעיות המצטברות מסוכנויות הידיעות השונות ברחבי העולם עולה כי צפון-קוריאה חתמה עם פקיסטן על הסכם להעברת טכנולוגיה להעשרת אורניום. נשיא פקיסטן פרז מושארף מכחיש וטוען שיש בידי צפון-קוריאה רק טכנולוגיה המבוססת על פלוטוניום, אולם גם הניסיון הזה להכחיש דברים הידועים ברבים כשל. צפון-קוריאה גם אחראית לבסיס הטכנולוגי של הטיל האיראני שהאב 3 המסוגל להגיע לישראל. צפון-קוריאה מצוידת בטילים מכל סוג ובראשי נפץ גרעיניים המבוססים הן על אורניום מועשר והן על פלוטוניום. הוואנג גיאנג יופ, לשעבר מזכיר תנועת הפועלים של צפון-קוריאה, אף לא היסס להכריז שצפון-קוריאה מוכנה למכור טילים ארוכי טווח וראשי נפץ גרעיניים במקרה של מלחמה.

שליטתו של נשיא סין הו בהפצת הגרעין הרוסי באסיה נעשית תחת לחצים רבים מכיוונים רבים ותוך שמירה על עמדת המתווך המרבה לפשר בין גורמים יריבים אך ממעט לחתום על הסכמים. הנשיא הו מגביר בכך את השפעתו באסיה בלי שהוא מחויב לגורם מעצמתי אחד

מקרא: רשת השליטה בהפצת הגרעין הרוסי

התגברות ההשפעה בכיוונים המצוירים	
שליטה טובה	———
מיעוט שליטה	-----
שליטה חלקית	
השפעה הדדית	↔

בהפגנת כוח של נשיא הסובל מרגשי נחיתות. הגישה הזאת זכתה לגיבוי בהכרזתו של יופ כי הניסוי נועד "להעלות את הסטטוס של המנהיג קים". אולם למעשה מדובר במאבק בין צפון קוריאה לארה"ב, ומהמגעיים הדיפלומטיים בין שני הצדדים מתקבל הרושם שמדובר בדרישה של חירשים: קים גיוגן איל הכריז כי יבצע ניסויים גרעיניים כדי לאיים על ארה"ב ולגרום לה להפסיק את העיצומים הכלכליים על ארצו המשוועת לכסף ולמזון. ארה"ב רואה בניסויים הגרעיניים איום אסטרטגי והגיבה בהטלת סנקציות נוספות על צפון-קוריאה באמצעות

למערב עולה כי המחנות לייצור נשק גרעיני אינם מאובטחים כראוי נגד קרינה, וכי רבים מהעובדים בהם חולים במחלות קרינה. כל מי שנהרג בשל תקלה זו או אחרת נחשב לחלל במלחמה ולא לקורבן של הליכי ייצור פגומים. הטכנולוגים שערקו למערב מעידים על אופיו המהמר של הנשיא קים גיוגן איל. לדבריהם, הישגיו בתחום הגרעין הם ניצחונותיו של מהמר כפייתי שאינו נח לרגע מול הרולטה - גם אם לפעמים נפגעים כמה מאנשיו. בעת הניסוי הראשון בטילים ארוכי הטווח בים יפן באוגוסט 2006 התקבל הרושם כי מדובר

הניסויים של צפון-קוריאה עושים שימוש בתאים תת-קרקעיים מבודדים ובטכנולוגיות המשבשות ניטור של קרינה או של חום. כך קרה שטובי הטכנולוגים במערב נותרו נדהמים מול המדידות החלשות של ניסויים שהוגדרו גרעיניים. הרישומים של הניסויים היו כה חלשים עד כי היו רבים שטענו כי נכשלו. דבר זה מוכיח שעוצמתה של צפון-קוריאה מבחינה צבאית מעמידה אותה בראש העולם השלישי הנלחם באמצעות ההתגרענות בשליטתו של המערב בכלכלה העולמית. המטרה מקדשת את האמצעים אצל הצפון-קוריאנים. מדיווחים של מהנדסים שברחו

ד"ר עבד אל-קאדר חאן, מנהל תוכנית הנשק הגרעיני הפקיסטאני | מושארף מוכן ללכת דרך ארוכה בהכחות בנוגע לחלקו של הצבא בהעברת צנטריפוגות מהסוג שפיתח חאן המדען הפקיסטני לצפון-קוריאה ולאיראן

האוי"ם. הנשיא קים לא נותר חייב ואיים שהוא רואה בהטלת סנקציות נוספות על ארצו הגוועת ברעב הכרות מלחמה. כך נוצר מצב שבו ארה"ב, המנסה להימנע ממלחמה ובוחרת בדרך הסנקציות הכלכליות, מוצאת את עצמה ניצבת מול אומה נחותה בהרבה מבחינה כלכלית אך המסוגלת ליצור איום אסטרטגי מוחשי ותחושה של תיקו במאבק הגלובלי.

אף שמנהיג צפון-קוריאה אינו מתנגד לשימוש בטרור כדי לקדם מהפכה, ואף שהוא חולק עם מנהיגות אל-קאעידה את ההתנגדות לארה"ב, הרי חילוקי הדעות שלו עם בן-לאדן היו כנראה סביב סוג הידע והנשק שהיה מוכן לספק באמצעות חאן. נראה כי לא נושא הדת הרתיע את המנהיג קים אלא התנגדותו למכור חלקי ידע ומוצרים בלתי גמורים. הוא רגיל לגנוב ולהשאיל מלאי של מוצרים מוכנים, ואילו אל-קאעידה הייתה מוכנה להקים מרכזי ידע עצמאיים. העובדה שמחאן הסתייגו הן הרוסים והן נשיא צפון-קוריאה בשל גורמים שונים זה מזה קירב בין רוסיה לצפון-קוריאה בהובלת

הביזור הגרעיני בעולם השלישי בערוץ של כסף שחור. צפון-קוריאה מניעה את השוק השחור הנע בין מדינות העולם השלישי בחבירתה לאיראן בהשאירה את המדען חאן בעמדה של חלפן כספים בלבד, דבר המסביר בין השאר את היעלמו באחרונה מבימות העסקים הגרעיניים.

הכבלים סביב נשיא פקיסטן ומשחקו הכפול

אמינותו הנמוכה של הנשיא פרווז מושארף משתקפת כשהוא נלחץ אל הקיר ואומר שלושה דברים שונים בעניין הכסף האמריקני שסופק לפקיסטן על-ידי ארה"ב למלחמה נגד הטרור. במקום אחד הוא אומר שמיליוני הדולרים הגיעו לאנשים פרטיים ולכן המלחמה נגד הטרור אינה עולה יפה. במקום אחר הוא אומר שממשלתו קיבלה את המיליונים האלה. נוסף על כך בספרו הוא מודה שממשלתו שלחה צנטריפוגות לצפון-קוריאה, אך בראיונות על ספרו הוא מכחיש זאת וכך הוא עושה גם בפגישותיו עם מנהיגים מערביים. הוא מרבה לדבר בשני קולות. לעיתים הוא מאמץ את השפה של אל-קאעידה ולעיתים הוא הופך למסביר האסלאם למערב ומנסה להרוויח מהתיווך בין המתונים לקיצוניים.

בעוד המדען הפקיסטני שעשה את הנזק הגדול ביותר למערב באמצעות רשת המסחר השחור בידע ובמוצרים גרעיניים, עבד אל-קאדר חאן, כנראה

מידעו המצטברות מסוכנויות הידיעות השונות ברחבי העולם עולה כי צפון-קוריאה חתמה עם פקיסטן על הסכם להעברת טכנולוגיה להעשרת אורניום

גוסס, הנשיא מושארף עושה הכל כדי להסתירו במעצר בית ללא משפט ועם הגנה מלאה. מושארף מוכן ללכת דרך ארוכה בהכחות בנוגע לחלקו של הצבא בהעברת צנטריפוגות מהסוג שפיתח חאן לצפון-קוריאה ולאיראן, ולמרות כאב הראש שמסב לו העניין בקשריו עם הנשיא בוש הוא נאמן לבן ארצו. מושארף הוגדר לא פעם בעל ברית של המערב, והעובדה שיש בידי נשק גרעיני מרתיעה את המערב מלנטוש אותו ולהגדירו אויב.

אין כאן רק נאמנות פשוטה של מושארף לבן ארצו או רק שיקול דעת חכם לתת לחאן לגסוס בשקט בעודו מורחק מכל חקירה אמריקנית בעניין תרומתו לגרעין האיראני.² יש אצל מושארף גם חשיבה של מדינאי בנוגע לצורכי הפנים של פקיסטן. פקיסטן נמצאת כיום על סף כאוס, ונראה שמושארף מאבד

שליטה. ידיעות שפורסמו באתר ממר"י בקיץ 2006 הצביעו על כך שלקציני מודיעין פקיסטנים יש קשרים עם קצינים איראנים ועם אל-קאעידה. מושארף עצמו אינו מצליח להסביר כיצד קרה שחיל האוויר של פקיסטן הטיס צנטריפוגות לצפון-קוריאה וכנראה גם לאיראן. הוא כועס כאשר קציני סי-איי-אי מראים לו את תרשימים של צנטריפוגות צפון-קוריאניות עם חותמת פקיסטנית שנפלו לידיהם ואת המידע המודיעיני בעניין העברות הצנטריפוגות על ידי הצבא. במקרים כאלה הוא מדבר כאריה פצוע ואינו מסתיר שגאוותו נפגעה משום שהמערב נטש אותו ומביע חוסר הערכה על מלחמתו העיקשת בטרור. הסיבה להתנהגות הדואלית הזאת היא, כאמור, מצב יחסי הפנים בפקיסטן. המדען חאן נחשב בעיני העם הפקיסטני לגיבור. הוא נערץ על מיליונים, ויש לו רשת המתפקדת בחסות מעבדותיו החיות ובוטעות עד היום ומעבירות עשרות מיליוני דולרים בשנה, אף שחלקים ממנה נחשפו ונוטרלו ב-2003 וחלקים אחרים - ב-2004. לרשת הזאת שלוחות בתוך הצבא, כך שלחאן אין בעיה לדעת בכל זמן נתון מה קורה בצבאו ולהסב את פעילותו לצרכיו.

העסקה שמציע הנשיא מושארף

כשנקרא מושארף לתת הסברים לבוש ובלייר לאחר הניסויים הגרעיניים בצפון-קוריאה הוא הגיע כסופר שכתב את הביוגרפיה שלו והתראיין רבות על ספרו במקום לתת תשובות על המשבר הגרעיני. הוא הסיט את כל ההתעניינות האמריקנית לעבר נושא הטרור ובכך סתם את הגולל על כל האשמה אפשרית של האמריקנים בנושא הגרעין או כל ניסיון לסחוט ממנו מידע בנוגע לגרעין האיראני. וכך הוא הגיע למצב שבו הוזמן לארוחת ערב עם הנשיא בוש ועם נשיא אפגניסטן. בפגישה הוא הקפיד לא ללחוץ את ידו של נשיא אפגניסטן כדי להדגיש את האשמותו בעניין הטרור המגיע מאפגניסטן. זכר לא נשאר מהניסיונות של האמריקנים לגלות יותר על האיום הבליסטי על חופי קליפורניה לאחר הניסוי של צפון-קוריאה בעקבות אותה ארוחת הערב. מושארף דיבר על טרור, טרור וטרור, ואין כנושא הזה כדי ללכוד את ליבו של הנשיא בוש.

לאחר הנוק אאוט הזה במשא ומתן עם המערב הציג מושארף את דרישותיו. הוא מוטרד מהסכם שיתוף הפעולה הגרעיני בין ארה"ב להודו. הוא טוען שהוא שואף לשלום בחבל קשמיר ומקווה שיעגל להסכם עם הודו וזאת על אף ההתגרריות הפקיסטניות האין-סופיות לאורך הגבול עם הודו.

אולם הוא לא רק מבקש שארה"ב תעניק לו אותו יחס כמו להודו. הוא גם מאיים. הוא אומר בפירוש שאם המערב רוצה למנוע ממנו מלבזר את הגרעין

באסיה וכל כך מוטרד ממעשיו של המדען חאן, הרי התנאי של פקיסטן הוא הסכם שיתוף פעולה גרעיני שפירושו תמיכה אמריקנית במתקני הגרעין של פקיסטן. מושארף מציג בדילוג הזה את פקיסטן כדמוקרטיה מרובת מפלגות דוגמת הודו. מושארף נלחם מלחמת הישרדות בתנאים קשים ביותר והולך כל הזמן על חבל דק מול כוחות אופוזיציה חזקים בתוך ארצו - ובהם גורמים המקורבים לאל-קאעידה - ומול לחצי המערב, ובעיקר ארה"ב. מכאן המשחקים הכפולים שלו בענייני דמוקרטיה, טרור וביזור הנשק הגרעיני. האמריקנים מתקשים לעכל עד כמה הם תלויים באדם אחד בפקיסטן - הנשיא מושארף.

הצבא מול נשיא פקיסטן

את היחידה הנקראת איי-אס-איי בצבא פקיסטן הקים מושארף כדי למנוע חדירת השפעה רוסית מאפגניסטן. נראה שהרוסים רואים איום בכוחות המערב המוגברים הנמצאים על גבול פקיסטן-אפגניסטן כדי לחפש אחרי בר-לאדן ולעצור את אל-קאעידה - למרות השקפתו של הנשיא פוטין המתנגד לטרור. היחידה הזאת היא כנראה עצמאית ומנהלת מבצעים בשיתוף עם כוחות אפגניים ונגד הודו ללא אישור ממושארף. לפחות מבצע אחד - בקארגיל - נוהל כנראה ללא פיקוחו של המטכ"ל הפקיסטני. היחידה נחשבת לפרועה במיוחד, וחייליה משתמשים בסמים. פרשת קארגיל הסתיימה ב־300 הרוגים בצד הפקיסטני ובמעצר של כמה מאות קצינים לפי הוראתו של הנשיא מושארף, אך הוא לא עצר את פעילותה של היחידה. מושארף מגן על היחידה מפני האמריקנים ומציין שזה מה שיש לו להציע נגד הטרור. הקשר של היחידה לעולם התחתון ולשוק השחור, עולמו של המדען חאן, מעלה שוב את החשד שחאן פועל בעצם כדי לקדם את האגידה של פקיסטן להפוך למעצמה בעולם השלישי.

דוגמה אחרת היא אישפאק אחמד שאיבד את משרתו - יו"ר הוועדה האחראית על הפיתוח הגרעיני בפקיסטן - עם היכנסו של חאן למעצר בית. האיש שפוטר כה מהר מצא את דרכו אל משרדו של מושארף וכיום הוא משמש יועצו האישי. כלומר, אין פגיעה של ממש בפקיסטן באף אחד מדורשי שלומו של חאן.

לא מן הנמנע שגם חבל קשמיר וגם אזור הגבול בין פקיסטן לאפגניסטן יהפכו ל"אזור שלישי" שבו המעצמות נלחמות ביניהן על עוצמתן. את החלק הרוסי במאבק יקבע עקב מושארף עצמו, שקשריו עם האמריקנים מונעים ממנו לקבל כל עזרה רוסית. בשטח ההררי על הגבול עם אפגניסטן משתמשים תאי אל-קאעידה בכוח כדי לכפות את עצמם על השבטים הגרים באזור הזה והם משיגים כניעה

ושיתוף פעולה מלא. היחידה איי-אס-איי תוקפת כראות עיניה, אך ידוע שהיא תומכת בטרור. כוחות הטאליבן תוקפים גם מתוך שטח פקיסטן את הכוחות שלא נשמעים להם באפגניסטן. אף שבפקיסטן מקפידים לומר שבן-לאדן שוהה באפגניסטן, ובאפגניסטן אומרים שבן-לאדן נמצא בפקיסטן, יש ידיעות המאשרות שעל התא שבו נמצא בן-לאדן אחראי מפקד בשם גאלבודין הקמאלטאי, והתא כולו שוהה באזור הפרובינציה של קונאר שבמזרח אפגניסטן. התאים מתקיימים מסחר בסמים ומשוד. מהתנהלות הצבאית של מושארף נראה שהוא אפילו מגן על בן-לאדן וכי אם יהיו מי שיתפסו את בכירי אל-קאעידה, יהיו אלה כוחות אמריקניים ולא אחרים. עם זאת, כל עוד מושארף לא נותן לאמריקנים לשלוט במעברי הגבול, ידיהם כבולות גם בתחום הצבאי.

נראה כי למרות חששותיו של הנשיא מושארף ממרוץ חימוש מואץ הוא נמצא בתוכו כבר מזמן. הוא מדבר על חשיבות ההרתעה ועל הצורך לייצב את אסיה, אך נראה כי אין מעשיו כדבריו. המצב

נראה כי מאזן האימה בעידן ההרתעה השני יכול להתפתח גם במתכונת של מערכת תלת-קוטבית שבה יש משקל למדינות מווסתות דוגמת סין ופקיסטן

כופה עליו לשחק משחקים כפולים. מאבקו לכאורה בטרור הוא שמאפשר לו להישאר זרוע פרו-אמריקנית באסיה וזרוע מתווכת במקביל לסין. ידיעות מאשרות כי הנושא לא מתמצה בצנטריפוגות שכבר הגיעו לצפון-קוריאה. מתברר שלצפון-קוריאה יש מאז 2002 תוכנית גרעין משנית נוספת על זו הקיימת העושה שימוש גם בפלוטוניום וגם באורניום³. התוכנית המשנית הזאת היא כולה בתמיכת פקיסטן. כשקציני הסי-איי-אי הגיעו למושארף והודיעו לו שהם רוצים תשובות על העובדה שבידי צפון-קוריאה צנטריפוגות מסוג פ־1, סירב מושארף לאשר את תרומת פקיסטן לכך אך הוסיף - כאילו כדי לחבור לאמריקנים בתהליך החקירה - כי בידי צפון-קוריאה יש כבר היום צנטריפוגות מסוג פ־2. למרות האווירה הידידותית בין נציגים אמריקנים לפקיסטנים, ברור שפקיסטן משחקת משחק כפול גם בנושא הצנטריפוגות המתקדמות.

ארה"ב שקדה רבות על האיזון העדין בין הודו לפקיסטן כדי לשמור על יבשת אסיה בטוחה ועשתה זאת גם באמצעות אוסטרליה. נכון לעכשיו

אוסטרליה והודו נשארות בצד האמריקני, ואילו פקיסטן מפתחת זרוע עצמאית שכרגע לא חוברת לרוסיה. ארה"ב חשדה בתרומה הפקיסטנית לניסויים של צפון-קוריאה בשל הקצב המהיר שבו התקדמו הצפון-קוריאנים. אולם למרות הניסיונות להשתמש בניסויים הגרעיניים של צפון-קוריאה ובקואליציה עם מושארף כדי לסחוט עוד מידע, המאמץ הזה נכשל. העובדה שמרכז הגרעין האיראני בנטאנו בנוי על הטכנולוגיה שפיתח חאן צריכה להדיר שינה. אומנם פקיסטן עומדת על דעתה שהניסוי של צפון-קוריאה מביא חוסר יציבות לאסיה, אך הקושי שלה לסמן קו ברור של הזדהות עומד בשורש אי-היציבות הצפוי בעשר השנים הבאות.

אפילו

נראה כי מאזן האימה בעידן ההרתעה השני יכול להתפתח במתכונת של מערכת דו-קוטבית בין ארה"ב לרוסיה, אולם גם במתכונת של מערכת תלת-קוטבית שבה יש משקל למדינות מווסתות דוגמת סין ופקיסטן. לעומת זאת עניין של מדינות ערב הגובלות בישראל בפיתוח ידע גרעיני לצורכי שלום והתקדמות פרויקט הגרעין באיראן עשויים לחבור לזרוע שלישית מסוג אחר. זרוע כזאת, של התגרענות העולם השלישי כדי להיאבק בשליטה הכלכלית של המערב, עשויה לבלוע לתוכה קונפליקטים אזוריים כמו גם את איום הטרור העולמי.

הערות

1. פרנסיס פוקויאמה, "קץ ההיסטוריה". המאמר פורסם לראשונה ב־1989 בכתב העת *The National Interest*.
2. האיחוד האירופי, הוועדה לפיקוח על אנרגיה אטומית מטעם האו"ם ויפן מורשים לחקור את המדען הפקיסטני, אך האמריקנים נענו בלאו מוחלט גם לאחר הניסוי הבליסטי של צפון-קוריאה.
3. מתברר שצפון-קוריאה מעולם לא כיבדה את ההסכם שעליו חתמה עם הממשל של קלינטון ולפיו תקפיד את התוכנית הגרעינית שלה המבוססת על פלוטוניום.